

Borbély Károly

A pálya íve

Barabás Miklós munkásságáról
(Kézdimárkosfalva, 1810 - 1898, Budapest)

Hogyan van kódolva egy életpálya és miként kapcsolódhat az egy nemzet kultúrájának fejlődéséhez? Hogyan lesz egy nagyenyedi szegény diákból a magyar festészet kezdeteinek egyik kulcsfigurája? E kérdéseket veti fel számomra Barabás Miklós életműve. Kézdimárkosfalván született 1810-ben. Már a nagyenyedi kollégium kiváló tanulójaként portrék rajzolásával keresett egy kis zsebpénzt – enyhítendő a nélkülözéseket, amikben bőven volt része.

Nem végzett fényes akadémiákon, - bár egy szűk (szűkös) évet eltöltött Bécsben – de tanulmányútjain tehetségével, s jó érzéssel szűrte ki magának azt, ami számára fontos lehet.

„A fiatal magyar festők bécsi körében 1829-ben megjelent Barabás Miklós. Bár tulajdonképpen senkitől sem kapott érdemleges oktatást, mégis jelentékeny készséget hozott magával az akadémiára, amellyel meglepte tanárait és növendéktársait, ahol 1830 márciusától novemberig munkálkodott....minden lehetőséget felhasználva rendkívüli szorgalommal tanult Gsellhofernél és Endernél, s hogy csak rövid ideig maradt Bécsben, annak az volt az oka, hogy pénze fogytán volt...Bármely kevés időt töltött Barabás Bécsben: leleményessége, kitartása, nagy szorgalma révén mégis előbbre vitte ez a tartózkodás technikai ismereteit.”(Lyka)

Önarckép 1841

Az arcát faggatom előbb, hogy látta ő magát. Szelíden kutató, de éber és tettekre való készséget sejtető tekintetét, a hegyesre pödört, ápolt, vékonyka bajusz a derűs szögletű szájjal felett – amint a dús körszakáll által keretezett arc mezejét uralja – okosan tervező, mérsékletes, érzelmeiben mindenkor uralkodó személyiséget sejtet. *„Halk hangú lelki derűltég, egyensúlyozott hangulat, minden hibától, ballépéstől való mentesség kísérette végig pályafutását...keresett művész lett, sok munkával látták el, szép családi életet élt, szerzett házat és kertet, pesti városi bizottsági tag lett, tagja a Tudományos Akadémiának...”* (Lyka)

Szemei nem akarnak keresztülnézni a veséig, csak megfigyelik a látványt és az eredményt készségesen továbbítják. De hova is? Bal kezének középső ujjá jelöli a helyet a vázlatkönyvben talán, ahol – éppen munkáját félbe szakítván – megakasztotta kíváncsi szemünk előtt a pillanat. Jobb kezében rajzeszköze – munkára kész. Testtartása, mozdulata is ezt sugallja. Mintha a műterem dolgos pillanatai egyikét örökítette volna meg. Ha életét végigpásztázzuk, csakugyan folyamatos, szorgos munkálkodással telik.

A prémes gallérú kabát, az elegáns ruha jómódról tanúskodik és hirtelen Giorgionét juttatná eszembe – aki a legfinomabb ruháját öltötte fel, ha festeni akart, a legjobb bort kortyolgatta lány muzsika mellett, mert nézete szerint a harmóniának és szépségnek át kell járnia az embert ha valami szépet akar létrehozni – ha közben nem tudnám, milyen fontos lehetett e – megérdemelten megszerzett – jómód Barabásnak fiatal éveinek oly sok nélkülözése után. Aki akkor tudott sikeres lenni Magyarországon, amikor sok tehetség éhezett ismeretlenségre kárhozható, vagy hagyta el az országot, hogy külföldön legyen sikeres, mert idehaza nem akarták megtalálni a megrendelőket, akik inkább a bécsi művészekre bízta – gyakorta sekélyes – művészeti igényeik kielégítését.

„A szívós, minden sorscsapással szemben edzett, törhetetlen, kitartó, leleményes, minden körülményt hasznosító, eszes, tanulékony, előrelátó székehelység vére tisztán buzog benne...Típusa a derék, becsületes munkás, munkáját megbecsülő, rendben tartó polgárnak.”(Lyka)

Kolozsvár, Bukarest, majd Olaszország voltak művészi pályájának fontos állomásai, s ez egyben a tanulás, a művészi felkészülés értékes időszaka volt a fogékony, tehetséges ifjúnak, aki az élettől idejekorán megtanulta, hogy mindenkor csak saját szorgalmára és kitartására számíthat igazán.

Itália szépséges földjén ismerkedett és barátkozott össze William Leighton Leight angol festővel, akitől az akvarellfestés művészetét tanulta. Leighton kiváló művész és híres tanár volt, aki az angol királyi családban is tanított. Barabást a legjobbal hozta össze tehát a sors, mintha az élet akadémiaja csak neki készítette volna e szép tanrendet.

Érzékenysége, a finom hangulatok iránti fogékonysága, - amely a portréfestéshez szükséges jó empátiás képességgel párosult – már e Velencében festett korai akvarelljein is érzékelhető. (Huszonnégy éves ekkor.) Vérbeli portréfestő, de ezek a kis tájképek már lélekkel telítettek, a finom melankóliától a drámáig, széles spektrumon csillantják meg tehetségét, művészi kifejező erejét.

Az akvarell könnyed, elegáns technika, amely a mestertől biztos szemet és kezet, határozott elképzeléseket és finom ösztönöket követel. Olyan, mint az élőbeszéd, amelyben a kimondott szavak nem módosíthatók többé. A nyomhagyás egyedisége és visszavonhatatlansága – mint az életünk megélt pillanatai – s az áttetszőség, mint valami álom lélegzik az anyagban

Az alkonyi Velence lélekkel telített, csendes melankóliája Barabás tehetségének korai csillagai közé tartozik. Ahogy a Vezúv kitörése, monumentális látomása is, amelyben - az akvarell anyagától szokatlanul – a sötét-világos kontraszt főszerepet kap. Az anyag adta lehetőségek határait feszegeti. Ennek a lehetőségek, könnyed, friss festőtechnikának a fiatal Barabás ecsetje nyomán micsoda drámai erővel szólalhat meg a lélek!

Velence alkonyatkor (akvarell, 1834)

A Vezúv kitörése (akvarell, 1835)

A Vezúv eme apokaliptikus kitörése után Barabást nemsokára – még 1835 őszétől Pesten találjuk, ahol egyszerre sikert arat. Az - eddig szokatlan – ötlet, hogy Velencében festett szép Veronese másolatát a Nemzeti Kaszinóban állítsa ki, egy csapásra ráterelte egy értékes társaság figyelmét. „Modellül a kor hírességei ültek neki: Teleky gróf, Szécheny, Vörösmarty, Wesselényi, Czuczor, Deák, Schódelné, Pyrker stb.”(Lyka) Még csak huszonhat éves, amikor a Tudományos Akadémia tagjai közé választja.

Liszt Ferenc. 1847

A kicsit megemelt tekintet, amely valamelyest ábrándossá, romantikussá teszi az arcot, gyakran megjelenik Barabás Miklós portréin, ám Liszt esetében stílusos. A zenész lelkéhez közeli, átszellemített állapotot érzékeltet. Szépen jellemzi a virtuóz mestert a kezekkel is. A jobb kéz egyszerre támaszkodik, mutató- és hüvelyk ujjával szorosan simulva a zongorához, míg a másik három finom ívbe hajlik. Természetes közvetlenség és érzékenység van benne egyszerre. A büszke, mégis lazán elegáns testtartás a sikeres művészt, s kifinomultan magabiztos társasági embert jellemzi. Merész metszésű kompozíciója kis sarkát mutatja csak a klaviatúrának és részben vágja a kotta lapjait. A hosszú fekete ruhát ritmikusan tagolják a vörös gombok, játékos visszhangját alkotva a fekete-vörös drámai kontrasztjának, amit a zongora meleg színeiben old fel mesterien, találóan.

Egy évvel a szabadságharc forrongó, véres drámája előtt, ahogy Barabás Miklós látja.

Míntha nem is érdekelné más, csak a munkája – akár modelljét, aki a zene varázslatában töltötte életét. Kívül reked innen az a másik világ,- ami teljesen idegen Barabás lelki alkatától – s ahol mások forró vérüket hullatják. Pedig ízig-vérig magyar ember ő is, talán csak másképpen harcol: a művészet eszközeivel, az igazi magyar kultúráért. Ezért is tenni kellett, méghozzá sürgősen és teljes odaadással. Felépíteni egy gazdag életművet, s művészként, szerető családapaként dolgozni úgy, hogy ez a munkálkodás a haza javát szolgálja, hogy a hazai kultúra szerves részévé tegye a képzőművészetet. Ebben ő volt a forradalmár. Ahogy Lyka Károly fogalmazta: *„Fontosabb volt azonban munkálkodásának társadalmi hatása. Egyszerre benn látta magát abban a körben, amelyet a legjobb magyarok a legjobb körnek ismertek...A kor vezérirői európai műveltségű, a kor színvonalán álló, képzett, minden iránt érdeklődő, kitűnő modorú, emellett szerény, eszes úriembert ösmertek meg benne, s rögtön magukhoz illőnek érezték.”*

Barabás a magyar kultúra harcosa volt, *„őt fegyvertársnak, munkatársnak ismerték fel a magyar művelődésért dolgozó, verejtékező, küzdő irók.”*(Lyka)

Olyan alapokat készített elő, amelyen aztán az igazi magyar művészet épülhetett föl. Akkor, amikor a tehetségek kifejlődésének, érvényesülésének idehaza még nem volt talaja, s közege. Sajátos szabadságharc volt ez. Vér nélküli és élethosszig tartó, békés, kitartó harc az értelem, a tehetség eszközeivel. A művészet és a nemzet zászlója alatt, a gyökereinkért és a szárnyainkért.

Irodalom:

- Lyka Károly: Festészeti életünk a millenniumtól az első világháborúig. Magyar művészet 1896-1914. Budapest. Corvina 1953.